

Євгенія Славна

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ЧЕХІЇ У ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Yevhenia Slavna

Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine

USE OF THE CZECH EXPERIENCE IN THE PROCESS OF DECENTRALIZATION IN UKRAINE

The article examines the use of Czech experience in the process of decentralization in Ukraine. Based on a well-grounded and comprehensive analysis of decentralization processes undertaken by the Czech Republic in recent times, several key aspects of such processes that can be applied in Ukraine are outlined (complex improvement of the administrative-territorial division; the transfer of the full power of local authorities to territorial communities avoiding the interference of state power in their affairs through the activities of local government bodies; base decentralization reform on the norms of the Constitution; increasing the role of local budgets in the budget system by transferring more financial resources to it). This general characteristic is given and the features of each of these aspects are identified in terms of opportunities and prospects for their application in the process of decentralization in Ukraine, as well as author's analysis of the prospects for such application.

Keywords: decentralization, Czech Republic, administrative-territorial unit, budget, intergovernmental fiscal relations, local self-government, united territorial communities.

Постановка проблеми. Наявність економічно самодостатніх та сталих територіальних громад є запорукою стабільності та розвитку держави, які в значній мірі викликані недостатністю повноважень органів місцевого самоврядування та складною економічною ситуацією. З огляду на це особливої важливості набувають питання проведення децентралізації, яка має надати територіальним громадам, як додаткові повноваження так і фінансові ресурси, що формуються за рахунок функціонування економіки таких громад. Для ефективнішого впровадження, потрібно враховувати досвід держав, які вже успішно запровадили децентралізацію та мали перед її початком подібну до української ситуацію з місцевим самоврядуванням та певною мірою аналогічні проблеми з реалізацією децентралізаційних процесів. Однією з таких країн є Чехія, яка маючи доволі розгалужену ситоми місцевого самоврядування з недостатньою фінансовою основою, змогла успішно провести децентралізацію та забезпечити фінансову і організаційну самостійність територіальних громад.

Отже, виникає необхідність у аналізі досвіду Чехії з питань децентралізації на предмет можливості його запровадження в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних науковців, які досліджували питання децентралізації можна виділити В.Г. Бодрова, Т.О. Бутурлакіну, О.І. Васильєву, Г.В. Возняк, О.П. Кириленко, А.П. Лелеченко, З.М. Лободіну, Г.С. Лопушняк, М.В. Ливдар, В.С. Куйбіду, І.О. Луніну, С.А. Романюк, А.Ф. Ткачук, Г.Я. Шахова тощо. До зарубіжних науковців, які цікавились даною проблематикою належать Ш. Бланкарт, Г. Бивалєц, М.Дж. Б'юкенен, Р.А. Масгрейв, Я. Кулявік та цілий ряд інших.

Питань досвіду децентралізації Чехії у різних сферах правових відносин торкалися М.А. Боголіб, І.І. Бодрова, О.М. Бориславська, В.І. Гладій, І.О. Дегтярьова, О.О. Новікова, І.Б. Заверуха, А.М. Школик та ін.

Водночас, саме питання використання досвіду Чеської Республіки для проведення децентралізації в Україні не було предметом окремого наукового дослідження, а його лише фрагментарно розглядали окремі науковці. І саме тому дане питання потребує подальшого наукового дослідження для з'ясування основних досягнень Чехії у питаннях децентралізації та визначення можливостей його використання в Україні.

Мета статті – проаналізувати досвід Чехії у питаннях децентралізації та визначити можливості його використання в Україні.

Виклад основного матеріалу. Децентралізація в Україні має своєю правовою основою норми Конституції України¹, якою закріплено гарантії місцевого самоврядування (територіальних громад) на самостійне вирішення питань місцевого значення, незалежно від центральної державної влади, шляхом законодавчого закріплення повноважень за органами територіальних громад та надання їм необхідних матеріальних і фінансових ресурсів для їх здійснення. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»², деталізує дані повноваження визначаючи питання, які віднесені до повноважень місцевого самоврядування та закріплюючи їх матеріальну і фінансову основу. Таким чином, створюючи підґрунтя для проведення децентралізації на законодавчому рівні.

Законодавчою основою для децентралізації є Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», згідно ст. 4 якого основними умовами добровільного об'єднання територіальних громад є наступні:

1) у складі об'єднаної територіальної громади не може існувати іншої територіальної громади, яка має свій представницький орган місцевого самоврядування;

2) територія об'єднаної територіальної громади має бути нерозривною, межі об'єднаної територіальної громади визначаються по зовнішніх межах юрисдикції рад територіальних громад, що об'єдналися;

3) об'єднана територіальна громада має бути розташована в межах території Автономної Республіки Крим, однієї області;

4) при прийнятті рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад беруться до уваги історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, що впливають на соціально-економічний розвиток об'єднаної територіальної громади;

5) якість та доступність публічних послуг, що надаються в об'єднаній територіальній громаді, не можуть бути нижчими, ніж до об'єднання.

6) адміністративним центром об'єднаної територіальної громади визначається населений пункт (село, селище, місто), який має розвинуту інфраструктуру і, як правило, розташований найближче до географічного центру території об'єднаної територіальної громади.

7) добровільне об'єднання територіальних громад не призводить до зміни статусу населених пунктів як сільської чи міської місцевості. А найменування об'єднаної територіальної громади, як правило, є похідним від найменування населеного пункту (села, селища, міста), визначеного її адміністративним центром³.

Подібні принципи створення об'єднаних територіальних громад у процесі децентралізації закладені і в переважній більшості європейських країн, які її здійснили вже тривалий час тому. Слід погодитися із І.Д. Сліденко, що одним із принципових моментів у вивченні досвіду децентралізації публічної влади західних демократій є виділення держав, необхідних для порівняння. З цієї точки зору, на його погляд, необхідно враховувати такі фактори як: подібність завдань та викликів, які пов'язані з децентралізацією, подібність історичного розвитку, географічні фактори, чисельність населення, спільність правової сім'ї тощо. Він вважає, що найбільш повно такого роду критеріям відповідає Франція. До певної міри даним критеріям відповідають Польща, Чехія та Словаччина як держави, що суміщають демократичну трансформацію з намаганнями децентралізувати публічну владу⁴. Зважаючи на те, що об'єктом дослідження даної статті виступає Чехія то варто акцентувати увагу на тому, що досвід цієї країни є вкрай важливим для України, з огляду на те, що процеси демократизації та децентралізації у ній розвивалися практично паралельно і перебували у нерозривному зв'язку. Так на цей період приходить ліквідація національних крайових комітетів

¹ Конституція України 1996 (Верховна Рада України). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>>.

² Закон про місцеве самоврядування 1997 (Верховна Рада України). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>>.

³ Закон про добровільне об'єднання територіальних громад 2015 (Верховна Рада України). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>>.

⁴ Сліденко, І.Д. (2015). Децентралізація: міжнародний досвід (нормативний аспект). *Децентралізація в Україні: законодавчі новації та суспільні сподівання*. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 219-227.

у 1990 році і перехід до самоврядної моделі. Потім після перерви у 1997 році було прийнято Конституційний закон, яким встановлювались «вищі територіальні самоврядні одиниці», визначалися кількісний склад, розташування та способи зміни адміністративних меж¹.

В подальшому положення даного Конституційного закону знайшли своє продовження у Законі «Про краї (крайове управління)» 2000 року, нормами якого було закріплено визначення краю, як «територіальної спільності громадян, якій належить право на самоврядування». Також у даному Законі були визначені організаційні, функціональні та структурні основи місцевого управління в контексті децентралізації². А це дало поштовх до практичної реалізації децентралізації, в ході якої виявився ряд суттєвих проблем, вирішення яких було здійснено шляхом прийняття законодавчого акту про внесення змін і доповнень до вищевказаного Закону³. На завершальному етапі децентралізаційних перетворень у 2001 році було прийнято Конституційний закон, яким зокрема було внесено зміни до назв країв, з огляду на проведені децентралізаційні перетворення, та удосконалено цілий ряд законодавчих норм з питань децентралізації⁴. Також було внесено значні зміни до виборчого законодавства щодо виборчого процесу, який організовується у місцевих громадах⁵.

Паралельно з процесом децентралізації і у не розривному зв'язку з ним у Чехії проводилася і реформа округів, основою якої було законодавче регулювання діяльності окружних управлінь з метою узгодження її з системою державної влади загалом та інтересами країв (територіальних громад), які пройшли процес децентралізації⁶. Крім цього у 2000 році розпочалась і муніципальна реформа, основою для якої стало прийняття законодавства про регулювання діяльності муніципалітетів, який визначався як «основна самоврядна територіальна спільнота громадян»⁷.

Таким чином в основі Чеської реформи децентралізації лежав саме удосконалений адміністративно-територіальний поділ, який переслідував кілька ключових цілей: 1) створення досконалої та самодостатньої системи управління місцевого самоврядування (країв, муніципалітетів); 2) забезпечення їх економічної самодостатності на основі об'єднання громад; 3) узгодження системи органів державної влади із системою місцевого самоврядування для створення порядку взаємодії та уникнення конфліктних ситуацій. Український підхід у даному питанні є певною мірою аналогічним, проте він не носить такого комплексного характеру та не враховує значну кількість аспектів децентралізаційних процесів, що безперечно потребує використання досвіду європейських країн, зокрема і Чеської Республіки, у цих питаннях.

Як зазначає з цього приводу В.І. Гладій: «Всі політичні реформи Чехія підпорядковувала єдиній меті консолідувати демократію як політичний режим. Власне й реформа місцевого самоврядування як невідмінний демократичний атрибут ґрунтувалася на принципах громадянської демократії»⁸. Конституція Чеської Республіки, прийнята у 1993 році, розмежувала повноваження центральної та місцевої влади. Так, Глава Конституції Чеської Республіки «Про основні права та

¹ Ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady 1997 č. 1/1993 Sb. <<http://www.usoud.cz/dalsi-ustavni-zakony/?ttnews%5D=379&cHash=5cbe0056f7375fe333f07a418dbbcf88>>.

² Zákon o krajích (krajské zřízení) 2000. <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb00129&cd=76&typ=r>>.

³ Zákon o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů 2001, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb (České národní rady), Zákon o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů č. 129/2000 Sb. (České národní rady), Zákon o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů č. 131/2000 Sb., zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění zákona č. 320/2001 Sb. č. 250/2000 Sb., Zákon o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) 2000, č. 218/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a Zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů 2000, č. 101/2000 Sb.

⁴ Ústavní zákon, kterým se mění ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona 2001 (České národní rady) č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

⁵ Zákon o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů 2000 (České národní rady). <http://www.nssoud.cz/zakony/130_2000.pdf>.

⁶ Zákon o okresních úradech 2000 (České národní rady). <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-16-kvetna-2000-o-okresnich-uradech-1245.html>>.

⁷ Zákon o obcích (obecní zřízení) 2000 (České národní rady). <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-12-dubna-2000-o-obcich-obecni-zrizeni-1199.html>>.

⁸ Гладій, В.І. (2015). Реформування системи місцевого самоврядування: досвід Вишеградської групи. *Грані. Політологія*, 12/1(128), 60.

свободи» містить непрямі вказівки на наявність інституту народного голосування на місцевому рівні¹. А Глава VII повністю присвячена місцевому самоврядуванню. У ст. 99 зазначено, що Чеська Республіка поділяється на громади, які є основними територіальними самоврядними одиницями. Одиницями більш високого порядку визначено краї (області). Територіальні самоврядні одиниці є територіальними об'єднаннями громадян, які мають право на самоуправління. Громада ж завжди є складовою частиною самоврядних одиниць більш високого рівня (ст. 100)². Громади та краї самостійно здійснюють управління своїми представницькими органами, які володіють правом власності і можуть здійснювати господарчу діяльність, спираючись на власний бюджет (ст. 101)³.

Отже, базою для децентралізаційної реформи у Чехії було обрано саме норми Конституції, якою закріплено новий адміністративно-територіальний устрій та надано відповідні повноваження громадам. Такий підхід має багато переваг, адже перш за все дозволяє забезпечити сталість норм (внесення змін до Конституції складний та тривалий процес, на відміну від звичайної законодавчої бази), також закріплення певної конституційної моделі дає змогу на її основі розробляти та запроваджувати законодавче регулювання реалізуючи таким чином норми Конституції. Цей досвід безперечно має бути запозичений Україною та стати основою для реформи децентралізації.

Відповідно до Закону Чеської Республіки «Про муніципалітети (муніципальні управління)» муніципальне управління на рівні громад наділено наступними повноваженнями:

1) у галузі самостійних повноважень муніципалітету:

– виконання завдань, покладених на нього муніципальним представництвом або радою громади;

– сприяння комітетам і комісіям у їх діяльності;

2) у галузі делегованих повноважень:

– виконання функцій державного управління, за винятком питань, що належать до повноважень муніципального представництва, муніципальної ради та інших органів муніципалітету;

– вирішення питань про надання інформації державним органам у випадках, передбачених законом⁴.

У свою чергу Закон «Про краї (крайове управління)» закріплює:

1) до самостійних повноважень крайового представництва відносяться:

– питання щодо подання законопроектів до Палати депутатів;

– звернення до Конституційного суду з поданням про скасування правових актів у разі їх невідповідності закону;

– видання загальнообов'язкових постанов;

– координація розвитку відповідної території, схвалення програми розвитку території краю відповідно до визначених законів, забезпечення її реалізації та здійснення контролю за її виконанням;

– схвалення документації з питань територіального планування краю та її обнародування;

– обрання представників краю до регіональних рад співдружності регіонів;

– затвердження бюджету і остаточного обліку краю; обрання і звільнення голови краю, його заступників та інших членів ради⁵.

Таким чином, не лише закріплено чіткий розподіл повноважень, а й краї (області) наділені додатковими правами (в Чехії законодавчо надано змогу реалізовувати покладені на них обов'язки). Правильне територіальне планування краю (області) значно посилює місце і роль таких країв (областей) у системі адміністративно-територіального устрою Чехії.

¹ *Ustava esk republiky 1992* (České národní rady). <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>.

² *Ustava esk republiky 1992* (České národní rady). <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>.

³ Гладій, В.І. (2015). Реформування системи місцевого самоврядування: досвід Вишеградської групи. *Грані. Політологія*, 12/1(128), 60–61.

⁴ *Zakon o Obc ch (obecn z zen) 2000* (České národní rady). <[www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-\(obecni-zrizeni\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-(obecni-zrizeni).html)>.

⁵ *Zákon o krajích (krajské zřízení) 2000* (České národní rady). <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb00129&cd=76&typ=r>>.

Варто також звернути увагу на те, що у Чехії відсутні аналоги місцевих державних адміністрацій, які в Україні діють згідно з Законом України «Про місцеві державні адміністрації»¹. Тобто, відсутнє представництво державної влади у територіальних громадах, а всі питання пов'язані з управлінням території здійснюють органи місцевого самоврядування з використанням власних та делегованих повноважень.

Такий підхід доцільно застосувати і в Україні, передавши всю повноту влади на місцях територіальним громадам, уникаючи втручання державної влади у їх справи через діяльність місцевих державних адміністрацій.

Не можна оминати увагою і питання децентралізації у бюджетній сфері Чехії, результатом якої є те, що місцеві громади самостійно розпоряджаються фінансовими ресурсами, як власними, так і тими що надаються їм в рамках виконання повноважень держави, формуючи місцеві бюджети які практично не залежать від державного бюджету Чехії. На даний час присутня тенденція по збільшенню рівня самостійності місцевих бюджетів, частина власних коштів у яких подекуди досягають 73%, результатом чого стало зменшення потреби у трансфертах з державного бюджету до місцевих бюджетів, частка яких не перевищує 50%. Станом на 2013 рік частка доходів місцевих бюджетів ВВП Чехії складала 4,7 %, а в Україні – 7,2%². Це вказує на значний потенціал збільшення доходів місцевих бюджетів за рахунок їх власних ресурсів.

Звіт Рахункової палати Верховної Ради України «Про результати аналізу формування та використання міжбюджетних трансфертів з Державного бюджету України місцевим бюджетам у 2016-2017 роках» свідчить, що збільшення доходної бази місцевих бюджетів досягнуто лише частково, що перш за все зумовлено незначними обсягами фінансових ресурсів отриманих із фіскальних джерел. Крім цього має місце деформація розподілу міжбюджетних трансфертів на користь державного бюджету³. Дана проблема окреслена і у Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, де серед проблем місцевого самоврядування зазначається низька фінансова спроможність цілої низки бюджетів місцевого самоврядування, що тягне за собою потребу у виділенні дотацій для них за рахунок коштів державного бюджету⁴.

Такий стан справ вказує на необхідність зміни підходів до політики децентралізації у фінансовій сфері з огляду на досвід Чехії. Відповідно до статті 9 Бюджетного кодексу України до доходів місцевих бюджетів належать податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом та трансферти⁵. При цьому основну частину доходів складають саме податкові платежі, які представлені як в Чехії, так і в Україні загальнодержавними та місцевими податками і зборами.

Необхідно наголосити, що частка загальнодержавних податкових платежів незрівнянно велика у порівнянні з місцевими податками і зборами. Хоча значна частина загальнодержавних податків збирається саме на території відповідних територіальних громад. З цього приводу О.М. Підхонний та О.Ю. Журба, зазначають: «...практика застосування місцевих податків в Україні показала, що вони не мають суттєвого значення при формуванні місцевих бюджетів. У зв'язку з цим значна кількість місцевих органів влади навіть не використовують в повній мірі свої повноваження щодо введення таких податків і зборів»⁶. Тобто, основні джерела доходів в Україні складають саме

¹ Закон про місцеві державні адміністрації 1999 (Верховна Рада України). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>>.

² Кулай, А.В. (2014). Шляхи усунення асиметрій місцевих бюджетів України: європейський досвід. *Економічний вісник Донбасу*, 3(37), 84.

³ Звіт про результати аналізу формування та використання міжбюджетних трансфертів з Державного бюджету України місцевим бюджетам у 2016-2017 роках 2018 (Рахункова палата Верховної Ради України) *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. <http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16756589/Zvit_11->.

⁴ Розпорядження про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні 2014 (Кабінет Міністрів України). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>>.

⁵ Бюджетний кодекс України 2010 (Верховна Рада України). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>>.

⁶ Підхонний, О.М., Журба, О.Ю. (2017). Проблеми забезпечення та шляхи збільшення доходів місцевих бюджетів. *Молодий вчений*, 10(50), 999.

загальнодержавні податкові платежі, в той час як база місцевих податків не дозволяє їм в значній мірі наповнювати місцеві бюджети. Порівнюючи вказане з показниками провідних Європейських країн чітко проявляється значна відмінність. Так, у даних країнах податкові надходження становлять близько 70%, у Швеції та Данії – понад 80%. Місцеві податки утворюють близько 60% прибуткової бази місцевих органів влади в Німеччині, 48% – у Швейцарії, 38% – в Італії, 45% – в Австралії, 44% – в Норвегії. В Україні частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів є значно менша і становить 5–7%¹. Для порівняння частка таких надходжень у Чехії становить близько 50%.

У Чехії загальні прибутки муніципалітетів поділяють на: 1) податкові прибутки (майже 50%); 2) неподаткові прибутки (результати самостійної господарської діяльності – оренди, комунальних послуг тощо); 3) прибутки з капіталу (продаж майна або його частки); 4) субсидії та гранти. А крайові (обласні) бюджети формуються аналогічно, переважно з податкових та неподаткових прибутків, грантів, субсидій та позик².

З огляду на вказане, досвід Чехії щодо збільшення власних надходжень до місцевих бюджетів має бути запроваджений в Україні. Водночас, він має базуватися в першу чергу на збільшенні податкової бази до якої є два основних підходи: 1) закріплення за органами місцевого самоврядування права вводити місцеві податкові платежі для наповнення місцевих бюджетів; 2) перерозподіл загальнодержавних податкових платежів на користь місцевих бюджетів.

З приводу першого підходу слід вказати на складність та непередбачуваність наслідків його застосування, адже дозвіл на законодавчому рівні органам місцевого самоврядування самим вводити податкові платежі може призвести до значних перекосів у системі оподаткування, суперництва різних територій за найбільш сприятливі умови оподаткування, і як наслідок значних фінансових втрат, як з боку територіальних громад, так і держави.

Стосовно другого підходу, то він видається найбільш прийнятним, адже дозволяє збільшити фінансову базу місцевих бюджетів. В той же час, варто звернути увагу і на його недоліки. З цього приводу М.В. Гончаренко вказує: «законодавче закріплення розширеного переліку власних доходних джерел місцевих бюджетів, виділення значних обсягів бюджетних коштів у вигляді міжбюджетних трансфертів та коштів Державного фонду регіонального розвитку, а також розширення можливостей щодо залучення додаткових фінансових ресурсів не є достатніми умовами розвитку громад та не означають автоматичного підвищення якості публічних послуг на місцях»³. Дійсно, органи територіальних громад мають не лише отримувати, а і ефективно використовувати наявні у них фінансові ресурси. І у цьому зв'язку корисним буде підхід який полягає в тому, що фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування має бути покладено переважно на них самих, лише з певною підтримкою за рахунок центрального бюджету. У цьому випадку у територіальних громад з'явиться стимул розвивати свої території для отримання більшого обсягу ресурсів для їх функціонування, як це, зокрема, здійснюється в Чехії.

Висновки. Отже, узагальнюючи все вищезазначене, можна дійти висновку, що досвід Чехії в питаннях децентралізації з огляду на подібність правових систем та територіальні і інші фактори може бути використаний у ході децентралізації в Україні.

Основними аспектами які можуть бути використані у процесах децентралізації в Україні є наступні:

- комплексне удосконалення адміністративно-територіального поділ, який включає кілька ключових цілей: 1) створення досконалої та самодостатньої системи управління місцевого самоврядування; 2) забезпечення їх економічної самодостатності на основі об'єднання громад; 3) узгодження системи органів державної влади із системою місцевого самоврядування для створення порядку взаємодії та уникнення конфліктних ситуацій;

- передача всієї повноти влади на місцях територіальним громадам уникаючи втручання

¹ Хорст, Риссе. Політика у сфері оподаткування і регулювання доходів: зрівнювання федеральних та регіональних інтересів. Система і досвід Німеччини. Фонд «Україна – США». Програма сприяння парламентові України. <<http://pdp.org.ua>>.

² Гладій, В.І. (2015). Реформування системи місцевого самоврядування: досвід Вишеградської групи. *Грані. Політологія*, 12/1(128), 61.

³ Гончаренко, М.В. (2017). Механізми формування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах децентралізації. *Актуальні проблеми державного управління*, 2(52), 6.

державної влади у їх справи через діяльність органів місцевої державної влади (в Україні – Місцевих держаних адміністрацій).

– базування децентралізаційної реформи на нормах Конституції, якою закріплюється новий адміністративно-територіальний устрій та надаються відповідні повноваження громада;

– збільшення ролі місцевих бюджетів у бюджетній системі за рахунок передач їй більшого обсягу фінансових ресурсів, шляхом перерозподілу у першу чергу податкових надходжень від загальнодержавних податкових платежів на користь місцевих бюджетів, з одночасним застосуванням підходу за принципом «самофінансування», що буде спонукати місцеве самоврядування до ефективного використання наявних фінансових ресурсів.

Перспективою подальших досліджень є розробка законодавчих механізмів реалізації окреслених складових децентралізаційного досвіду Чехії у правове поле України.

References:

1. *Biudzhetni kodeks Ukrainy 2010* [The Budget Code of Ukraine, 2010] (Verkhovna Rada Ukrainy) [Verkhovna Rada of Ukraine]. *Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>>. [in Ukrainian].
2. Hladii, V.I. (2015). Reformuvannya systemy mistsevoho samovriaduvannya: dosvid Vyshehradskoi hrupy [Reforming the system of local self-government: the experience of the Visegrad Group]. *Hrani. Politolohiia* [Facets. Politology], no. 12/1(128), 57-63. [in Ukrainian].
3. Honcharenko, M.V. (2017). Mekhanizmy formuvannya finansovykh resursiv terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii [Mechanisms of formation of financial resources of territorial communities in the conditions of decentralization]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia* [Actual problems of public administration], no. 2(52), 1-7. [in Ukrainian].
4. *Zakon pro dobrovolne obiednannia terytorialnykh hromad 2015* [The Law on the Voluntary Association of Territorial Communities 2015] (Verkhovna Rada Ukrainy) [Verkhovna Rada of Ukraine]. *Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>>. [in Ukrainian].
5. *Zakon pro mistseve samovriaduvannya 1997* [The Law on Local Self-Government 1997] (Verkhovna Rada Ukrainy) [Verkhovna Rada of Ukraine]. *Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>>. [in Ukrainian].
6. *Zakon pro mistsevi derzhavni administratsii 1999* [Law on Local State Administrations 1999] (Verkhovna Rada Ukrainy) [Verkhovna Rada of Ukraine]. *Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>>. [in Ukrainian].
7. *Zvit pro rezultaty analizu formuvannya ta vykorystannia mizhibiudzhetykh transfertiv z Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy mistsevym biudzheta u 2016-2017 rokakh 2018* [Report on the results of analysis of the formation and use of intergovernmental transfers from the State Budget of Ukraine to local budgets in 2016-2017 years 2018] (Rakhunkova palata Ukrainy [Accounting Chamber of the Verkhovna Rada of Ukraine]). *Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16756589/Zvit_11->>. [in Ukrainian].
8. *Konstitutsiia Ukrainy 1996* [The Constitution of Ukraine, 1996] (Verkhovna Rada Ukrainy) [Verkhovna Rada of Ukraine]. *Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>>. [in Ukrainian].
9. Kulai, A.V. (2014). Shliakhy usunennia asymetrii mistsevykh biudzhetyv Ukrainy: yevropeyskyi dosvid [Ways of eliminating the asymmetries of local budgets in Ukraine: European experience]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu* [Economic Bulletin Donbass], no. 3(37), 82-87. [in Ukrainian].
10. Pidkhomnyi, O.M., Zhurba, O.Iu. (2017). Problemy zabezpechennia ta shliakhy zbilshennia dokhodiv mistsevykh biudzhetyv [Problems of providing and ways to increase local budget revenues]. *Molodyi vchenyi* [Young scientist], no. 10(50), 996-1000. [in Ukrainian].
11. *Rozporiadzhennia pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannya mistsevoho samovriaduvannya ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini 2014* [Decree on approval of the Concept for the Reform of Local Self-Government and Territorial Organization of Power in Ukraine in 2014] (Kabinet Ministriv Ukrainy) [The Cabinet of Ministers of Ukraine]. *Ofitsiyni veb-sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-r>>. [in Ukrainian].
12. Slidenko, I.D. (2015). Detsentralizatsiia: mizhnarodnyi dosvid (normativnyi aspekt) [Decentralization: International Experience (Normative Aspect)]. *Detsentralizatsiia v Ukraini: zakonodavchi novatsii ta suspilni spovidannia* [Decentralization in Ukraine: legislative innovations and public expectations]. Kyiv: Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, 219-227. [in Ukrainian].
13. Khorst, Rysse. Polityka u sferi opodatkovannia i rehuliuвання dokhodiv: zrivniuvannya federalnykh ta rehionalnykh interesiv. Systema i dosvid Nimechchyny [Policy in the field of taxation and income regulation: equalization of federal and regional interests. System and experience of Germany]. *Fond «Ukraina – SSHa»*.

- Prohrama spryiannia parlamentovi Ukrainy* [Ukraine-US Foundation. Program of assistance to the Parliament of Ukraine]. <<http://pdp.org.ua>>. [in Ukrainian].
14. *Ústava esk republiky 1992* (České národní rady). <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>. [in Czech].
15. *Ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady 1997 č. 1/1993 Sb.* (České národní rady). <http://www.usoud.cz/dalsi-ustavni-zakony/?t_ttnews%5Btt_news%5D=379&cHash=5cbe0056f7375fe333f07a418dbbcf88>. [in Czech].
16. *Ústavní zákon, kterým se mění ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona 2001* (České národní rady) č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. [in Czech].
17. *Zákon o krajích (krajské zřízení) 2000* (České národní rady). <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb00129&cd=76&typ=r>>. [in Czech].
18. *Zákon o obcích (obecní zřízení) 2000* (České národní rady). <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-12-dubna-2000-o-obcich-obecni-zrizeni-1199.html>>. [in Czech].
19. *Zákon o okresních úřadech 2000* (České národní rady). <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-16-kvetna-2000-o-okresnich-uradech-1245.html>>. [in Czech].
20. *Zákon o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů 2000* (České národní rady). <http://www.nssoud.cz/zakony/130_2000.pdf>. [in Czech].
21. *Zákon o Obcích (obecní zřízení) 2000* (České národní rady). <[www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-\(obecni-zrizeni\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/128-2000-sb-zakon-o-obcich-(obecni-zrizeni).html)>. [in Czech].